

Yerel Kalkınmada Kentsel Beşerî Sermayenin Yeri ve Önemi *

H. Burçin Henden Şolt¹

¹ Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Alaplı MYO, Alaplı/ Zonguldak, burcinhenden@hotmail.com

Özet: Kentler orada yaşayan bireylerin niteliklerinin mekanla olan ilişkilerinden doğan katkılarla gelişebilirler. Bu nedenle beşerî sermaye denilen kavramın kentler için önemi oldukça büyüktür. Kalkınma olgusu ilerleme, gelişme gibi temel anlamların ötesinde; sosyal olarak bütünleşme, psikolojik olarak katılımcı tavır, ekonomik açıdan da gelir artışı gibi yan etkiler doğurmaktadır. Bu çalışma bir kentteki kalkınma durumu için beşerî sermayenin önemini tartışmaktadır. İlgili kavramların farklı yönleriyle ele alınması sonrasında; yerel kalkınma için kentlilerin niteliklerinin ne şekilde ele alınması gerektiği irdelenmektedir. Kentlilerin yetenek, bilgi, deneyim ve alışkanlıklarının doğru analiz edilebilmesi işlevsel kentsel kalkınmada temel veridir. Kentsel sermayenin doğru örgütlenmesi, yerel ve bölgesel nitelikte sosyoekonomik ilerlemeye etkili olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Yerel Yönetim

Jel Kodları: R580, R590

The Place and Importance of Urban Human Capital in Local Development

Abstract: Cities can develop with the contribution of the individuals living there from their relationship with the place. Therefore, the concept of human capital is very important for cities. Beyond the basic meaning of progress and development, development has side effects such as social integration, psychologically participatory attitude, and economic income growth. This study discusses the importance of human capital for the development situation in a city. Following the different aspects of the related concepts, it is examined how the qualifications of the urbanites should be addressed for local development. The ability, knowledge, experience and habits of urbanites to be analyzed correctly is the basic data in functional urban development. Proper organization of urban capital will be effective for local and regional socioeconomic progress.

Key Words: City, Local Government

1. Giriş

Kentsel ve kırsal yaşamın önemli farklarından biri, kentlerdeki toplumsal yaşamın daha heterojen yapıda olmasıdır. Bu farklılıkların olumlu yanı ise değişik köken ve kültürlerden gelmiş bireylerin kente değişik açılardan katkı sağlayabilmesidir. Kentlerdeki değişim ve dönüşüm sürecinin pozitif çevrilebilmesinin çıkarımlarından biri olarak kentsel kalkınma sayılabilir. Öncelikle kalkınma kavramından yola çıkarsak; Savaş (1979) kalkınmayı üretim artışına paralel olarak kişi başına düşen milli gelirin yükselmesiyle birlikte sosyokültürel ve ekonomik değişim olarak tanımlamaktadır. Geray ise (1991) kalkınmayı bir ülkenin yapısal niteliklerinin olumlu yönde değişmesi olarak ele almaktadır. Kalkınma sürecinde bireylerin gelirlerinin artması, yaşam kalitelerinin yükselmesi, çağın teknolojik gereklerine uygun toplumsal imkanların varlığı önemli göstergeler olarak sayılabilir. Öyleyse kalkınma sadece finansal anlamda daha çok kazanmak sonucundan öteye, toplumların arzu edilen niteliğe sahip olabilmesi adına yapılan çabaların bileşkesidir. Bu çabaların içerisinde sosyal değer yargılarının dünya ölçeğine entegrasyonu da yatmaktadır. Üretim artışının

kentsel ve ülkesel bazda yansımalarının ekonomik, sosyal, politik ve teknolojik yansımaları kalkınmanın bütünsel anlamını oluşturmaktadır.

İnsan davranışlarının mekânsal yansımalarının gözlenebileceği önemli alanlardan biri kentlerdir. Dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun kentlerde yaşadığından yola çıkılarak; kent ve insan etkileşiminin ekonomik faydanın ötesinde sosyal ve psikolojik çıkarımları da beklenmektedir. Öyleyse kentsel kalkınma; toplumsal ve ekonomik yapının geliştirilmesi veya iyileştirilmesi olarak tanımlanabilir. İnsan faktörü kentlerin odak noktasıdır. Bu noktada devreye beşerî sermaye olgusu girmektedir. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişte insanların kazanımlarının sadece finansal değil, edinim olarak da değer taşıdığı fark edilmiştir. Kar ve Ağır (2003) beşerî sermayeyi bir kişinin veya toplumun sahip olduğu bilgi, beceri, yetenekler, sağlık durumu, toplumsal ilişkilerdeki yeri ve eğitim düzeyi gibi kavramların tümü olarak ifade etmektedir. Bu çalışma, kentlerin kalkınmasında insan unsurunun önemli bir göstergesi olan beşerî sermayeye dikkat çekmektedir. Küresel rekabette kentsel kalkınmanın itici gücü bilinmektedir. Kentsel kalkınmanın önemli

* Bu makale, 09-10.Mart.2019 tarihlerinde Tekirdağ'da düzenlenen 11. IBANESS Uluslararası Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Kongreleri Serisinde sunulan bildirinin düzenlenmiş, geliştirilmiş ve içeriği zenginleştirilmiş halidir.

faktörlerinden biri olan beşerî sermayenin yerel kalkınma ile olan etkileşiminin doğru çözümlenebilmesi bütünsel yaklaşımda ülkemizin ilerlemesinde pozitif rol alabilecektir.

2. Beşerî Sermaye Kavramı

Kalkınmanın iyileşme veya ileri gitme tanımından yola çıkarak; ülkelerin ilerleyebilmesi için üretime önem vermeleri gerektiği bilinen bir gerçektir. Teknolojik ilerlemeler ve ülkeler arası koordinasyonun artmasıyla birlikte üretimde insan unsurunun önemi, bilgi ve deneyim eksenine kaymaktadır. Başka bir deyişle kişilerin kazanımlarının üretime kattığı değer daha net gözlemlenebilir olmuştur.

Beşerî sermaye; üretime katılan işgücünün sahip olduğu ve diğer üretim faktörlerinin daha verimli kullanılmasına imkân veren bilgi, beceri, tecrübe ve dinamizm gibi değerler olarak tanımlanmaktadır (Akça, 2015). Bireylerin beşerî sermayesine yapılan yatırımın yaşam alanlarına yansması bireysel faydadan toplumsal etkiye dönüşebilmektedir. Bir ülkenin beşerî sermaye yönünden zenginliği, iş gücünün verimliliğini arttıracak eğitim düzeyi, yetenek, sağlık ve beslenme gibi etkenlere bağlıdır. Daha iyi eğitilen, sağlıklı beslenen ve daha yetenekli gelişen bir işgücü, elbette ki çok daha verimli ve kapsamlı bir beşerî sermaye oluşturabilecektir (Dülgeroğlu, 2003:89). Tunç'a göre (1998:85);

Beşerî sermayeyle yapılacak yatırımlar iki biçimde olmaktadır. Bunlar:

- Mikro düzeyde bireye yatırım: İnsanların kendilerinin ya da çalıştıkları kurumun bireyi eğitmek, geliştirmek amacıyla yaptığı yatırımlardır.
- Makro düzeyde bireye yatırım: Bu yatırım türünde ise toplumdaki tüm insanların eğitim seviyelerinin yükseltilmesi ve genel koşulların düzeltilmesi için hizmetlerin artırılmasına yönelik olarak yapılan yatırımlardır.

Di Bartolo'ya göre (1999) beşerî sermaye kavramı işgücünün üretkenliğiyle örtüşmektedir. Üretkenlik, yetenekler, eğitim, tatmin düzeyi, toplum ve ailenin

sağladığı fırsatlara bağlı olurken, cinsiyet, etnik köken, medeni durum gibi sosyal-demografik faktörlere bağlı olmamalıdır. Üretkenliğin değerlendirilmesinde, eğitimin düzeyi ve başarısı, iş deneyimi, sağlık geçmişi, iş unvanı, ebeveynlerin eğitim düzeyi vb. gibi çeşitli göstergeler kullanılabilir. Ancak çoğu ampirik çalışmada insan sermayesi sadece eğitim düzeyi ile ölçülmektedir. Beşerî sermaye kapasitesi yüksek olan, daha spesifik olarak ifade etmek gerekirse eğitim seviyesi yüksek vatandaşlara sahip olan ülkeler, ekonomik büyüme ve uzun dönemde kalkınma açısından önemli adımlardan birini atmış demektir. İyi eğitilmiş işgücü daha hareketlidir; yeni görev ve becerileri öğrenmeye, yeni geliştirilen çeşitli teknolojileri ve karmaşık donanımları uygulamaya yatkındır ve problem çözmede daha yenilikçi yaklaşım tarzına sahiptir (Ali ve Jabeen, 2015). Ekonomik büyüme açısından en az fiziki sermaye kadar önemli olan beşerî sermaye hem bireysel açıdan hem de ekonomik ve toplumsal açıdan değerli bir unsurdur. Beşerî sermaye insanların sadece eğitim yoluyla kazandıkları bilgi ve nitelikler değil; işbaşındaki eğitimlerle kazanılan beceriler, iş tecrübesi, kişisel iletişim, kendini yetiştirme, sosyalleşme ile nesiller arası görgü ve bilgi transferi gibi unsurların bir bütünü niteliğindedir.

21. Yüzyıl toplumlarının bilgi iletişim teknolojileriyle olan bağının sıkı olduğu bilinen bir gerçektir. Yaşamın her alanında var olan teknoloji kullanımının yaşam alanlarını etkileyecek nitelikleri de söz konusudur. Burada dikkat edilecek nokta teknolojiyi kullanıp, onu hayata bir değer olarak yansıtacak unsurun insan olduğunun yadsınmamasıdır. Öyleyse dünyadaki gelişim ve ilerleme hızı ne olursa olsun, bunun o ülke insanları tarafından doğru kullanımının örgütlenmesi sağlanamazsa, edinilen bilgi ve teknolojinin kalkınmaya olan katkısı sınırlı kalacaktır. Beşerî sermayenin katma değerinin yansması bu nedenle çok önemlidir. Eğitilmiş ve uzmanlaşmış insan sayısının yüksek olduğu toplumların, kalkınma açısından daha şanslı olduğu söylenebilir. Aynı mantıkla yaşam boyu eğitim unsurunun toplumlarda yerleştirilmesinin beşerî sermayeye yapılacak yatırım açısından değeri büyüktür.

Şekil 1: Beşerî sermayenin unsurları

Beşerî sermayenin unsurları			
Kapasite	Gelişme	Dağıtım	Teknik Bilgi (Know-How)
Geçmiş eğitim yatırımının bir sonucu olarak genç ve yaşlı nesillerin resmi eğitim düzeyi	Yeni nesil işgücünün resmi eğitimi ve mevcut işgücünün yeteneklerinin iyileştirilmesi	Yetişkin nüfusun beceri ve birikimine uygun uygulamalar geliştirilmesi	Üretimde uzmanlık becerilerinin genişliği ve derinliğinin kullanılması

Kaynak: WEF, (2017). World Economic Forum, The Global Human Capital Report-2017

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2017 yılının sonunda yayınladığı Küresel Beşerî Sermaye Raporuna göre bir ülkenin beşerî gücünü belirleyen faktörler; o ülkenin eğitim politikalarının topluma yansması, kişilerin kazandıkları bilgi ve beceriler, bunların o ülkeye ve topluma katkısı, gelişen koşullara göre bu bilgi ve becerilerin yenilenme hızını içermektedir (WEF, 2017). Türkiye, 2017 yılındaki rapora göre 130 ülke arasında 75. sıradadır. Detaylı verilerde Türkiye'nin sıralamalardaki yeri şu şekildedir:

- Kapasite, yani mevcut eğitim stoku açısından 83.sırada,
- Beceri birikiminin istihdama yansması açısından 108.sırada,
- Eğitim ve becerilerin geliştirilmesi için harcanan çabalar açısından 46.sırada,
- Know-how, yani teknik uzmanlık birikiminde 59.sıradadır.

Rapora göre, aslında eğitilmiş genç nüfus potansiyeliyle Türkiye'nin beşerî sermaye birikimi her geçen gün daha iyi bir düzeye doğru gitmektedir. Diğer taraftan, Türkiye'nin skorlarını aşağıya çeken, yani listenin daha alt sıralarında yer almasına neden olan görece olarak daha düşük eğitim düzeylerine sahip olan yetişkin nüfus stokudur. Dolayısıyla, bu göstergeler eğitim sisteminde yapısal tartışmaların yaşandığı şu günlerde Türkiye'nin genç nüfus potansiyelinin neden çok önemli olduğunu ve eğitimde fırsat eşitliğine neden daha fazla yatırım yapmamız gerektiğini bize bir kez daha göstermektedir (Kılıç, 2017). Anlaşıldığı gibi ekonomilerin temel ögesi insandır. Bu açıdan insanların gelişmesini ve korunmasını sağlayacak öğelerin tamamı ekonominin gelişmesini sağlayacaktır. Bu açıdan sağlık unsuru insanın korunması ve devamlılığı açısından önemli bir unsur olmasından dolayı beşerî sermaye üzerinde etkili bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. (Kara, 2017). Dünyadaki ülkelerin gelişmişlik seviyeleri kıyaslanırken sağlık göstergeleri kullanılmaktadır. Bu göstergeler; bebek ile çocuk ölüm oranları, ortalama yaşama süresi, nüfusun artış hızı, GSMH'da sağlık harcamalarının oranı benzeri göstergelerdir. Eğitim ve sağlığa verilen önemin kişilerin bilgi, beceri, yetenek ve uygulama alanlarının geliştirilmesiyle ilintili olduğu açıktır. Öyleyse beşerî sermayeye önem veren kent ve ülkelerin ilerleme konusunda liderlikleri normal sayılabilir.

3. Kentsel Kalkınma

Kalkınma yerine kullanılabilir sözcükleri sıralamak istersek; ilerleme, iyileştirme, daha güzele doğru eğilim gibi olumlu anlatımlar bulabiliriz. Bu durum kalkınmanın hep daha iyiye doğru ilerlemeyi

işaret ettiğini göstermektedir. Burada sorulması gereken konu hangi açıdan ileriye gidildiğidir. Kentlerin gelişim ve dönüşümünde kalkınma kavramının ele alınması aynı bakış açısında gerçekleşmelidir. Kentler fiziki mekanların insan unsuru ile şekillendirilmesinden oluşan bütünlüktür. Öyleyse kalkınma açısından ilk ele alınacak unsur fiziki yapıdır. Kentlerin fiziki yapısının şekillenmesi doğal nitelikler ve yapısal eşiklerin tespiti ile başlamaktadır. Sonrasında ise yerel yönetimlerin uyguladığı kent planlama politikalarının göstergesi olarak imar planları devreye girmektedir. Bu durumda kentlerin fiziki anlamda ilerlemesine etki eden önemli unsurlardan biri şehir planlarıdır. Bu yolla ortaya çıkabilecek kavram kentsel fiziki kalkınmadır.

Ekonomik kalkınma; gelir ve üretimde sağlanan artışa ek olarak ekonomi, sosyal, kültürel ve politika alanlarında yaşanan yapısal değişimi ifade eder. Maddi refahın sağlanması, yoksullukla etkin bir şekilde mücadele, üretim için gerekli olan girdi miktarı ve üretim sonucunda elde edilen çıktının kompozisyonlarının değiştirilmesi gibi evrelerden oluşur (Berber, 2006: 9). Ekonomik kalkınma, kişi başına düşen milli gelirin artırılmasının yanında, üretim faktörlerinin miktar ve verimliliklerinin artırılması, sanayi kesiminin milli gelir ve ihracat içerisindeki payının artırılması gibi yapısal değişimleri de bünyesinde barındırmaktadır (Han ve Kaya, 2008: 2). Kentsel ekonomik kalkınma ise kentteki ekonomik girdilerin şehir menfaatine maksimum oranda kullanılabilmesidir. Kent nüfusundaki istihdam oranı önemli bir kriterdir. Şehirlerdeki istihdam olanaklarının artırılmasına yönelik olarak yerel yönetimlerin yaptığı meslek edindirme kursları gibi yöntemler yerel beşerî sermayenin olumlu etkilenmesinde rol oynamaktadır. Bu durum kentin toplumsal yaşamındaki ilerlemeye de pozitif etki yapmaktadır. Öyleyse kentsel toplumsal kalkınma, kentin fiziki görünümünün iyileştirilmesi ve kentsel hizmetlere erişilebilirliğin artırılması yoluyla, kentlilerin yaşam kalitelerindeki olumlu etkilenmelerdir.

Çağın teknolojik hizmetlerine ulaşılabilirlik kolaylığı, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, katılım olanaklarının yaratılması sosyal kalkınma göstergeleri olarak sıralanabilir. Diğer ele alınması gereken unsurlardan biri olan eğitim; demokratikleşme, katılımcılık, insan hakları ve sosyal uyum gibi çağdaş toplumsal değerlerin yerleşmesinde ve politik istikrarın tesisinde büyük önem taşımaktadır. Saygılı ve Cihan'a göre (2006) özellikle kadınların işgücüne katılımı artırılarak, ülkelerin insan gücü potansiyellerinin etkin kullanılması sağlanabilmektedir. Kalkınmada bilgili topluma, becerili insan gücüne gereksinim

duyulmakta ve kalkınmanın beyni olan bireylerin bilinçlenmesi, araştırması, çalışması, öğrenmesi ve düşünme isteği ile donatılması gerekmektedir. Tüm bunların yolu ise, eğitimden geçmektedir (Baş, 2004: 23). Kubaş'a göre (2017); ekonomik gelişmenin sağlanması, öncelikle kamu ve özel sektör tarafından desteklenecek bilim adamlarının yapacağı bilimsel ve teknolojik gelişmelerin üretim süreçlerine aktarılmasıyla mümkün olacaktır. İşletmelerin uluslararası piyasalarda rekabetçi olabilmeleri, tanıtım ve markalaşma yanında üretilen ürünlerde yapılacak inovasyonlar ile desteklenecektir. Günümüzde kalkınma kavramı toplumu var eden bütün kurumlardaki olumlu anlamda değişim ve dönüşümü de kapsayan bir kavram haline gelmiştir. Yoksulluğun minimize edilmesi ya da tamamen ortadan kaldırılması, gıda, konut, tedavi ve güvenlik gibi en temel ihtiyaçların giderilmesi, insanlık onurunun gerektirdiği maksimum hassasiyetin gösterilmesi, bireylerin yaşam standardının artırılması ve sosyal olarak alternatiflerin çoğaltılması kalkınmanın ilk amaçları arasında yer almaktadır (Karataş ve Çankaya, 2010).

Genelde ülke, özeldense kentlerin kalkındıklarının göstergesi insanların yaşam biçimlerinde gizlidir. Bu açıdan nüfusun belli bir kesimini zengin olması kalkınmanın tam olarak gerçekleştirilmediğini ortaya koymaktadır. Ülke nüfusunun genel hatlarıyla refah düzeyinin fazla olması kalkınmanın sağlanması açısından oldukça önemlidir (Seyidoğlu, 2003: 110). Yukarıda sözü edilen kentsel kalkınma boyutlarına genel olarak bakıldığında en büyük kalkınma stratejisinin insana yapılan yatırım olacağı gözlenmektedir. Kentlerin kullanıcı niteliğindeki bireylerin kentle aralarında fayda/çıkar etkileşimini beşerî sermaye açısından ele alarak; merkezi/yerel yönetim politikalarının beşerî sermayenin güçlenmesi yönünde zenginleştirilmesi gerekmektedir. Kentsel kalkınmanın uzun vadede olumlu etkilerinin sürdürülebilir olmasının sebepleri arasında eğitim, sağlık, teknoloji ve inovasyona verilecek değer sayılabilir. Bunların kent politikaları olarak şekillenmesi, kent planlamasının eşit, ulaşılabilir, uyarlanabilir niteliği ve bilgi iletişim çağına ayak uydurabilecek kalkınma stratejileri farklı özelliklere sahip bireyleri kent kalkınmasına paydaş haline getirebilir. Bu durum beşerî sermayeye yapılacak yatırımın kentsel ve ülkesel kalkınmaya olacak dolaylı etkisini ortaya koymaktadır.

4. Kentsel Kalkınma ve Beşerî Sermaye Etkileşimi

En genel ifadeyle beşerî sermaye, toplumdaki bireylerin, üretim süreciyle ilgili olarak, bir taraftan sahip oldukları bilgilerinin, becerilerinin,

yeteneklerinin, tecrübelerinin, işine karşı duygusal bağlılığının, davranışlarının ve değerlerinin ulaştığı düzeyi; diğer taraftan bedensel ve zihinsel zindeliği ya da sağlamlığı ifade eden bir kavramdır (Husz, 1998: 9). Birleşmiş Milletler tarafından 1990 yılından itibaren hazırlanmakta olan İnsani Kalkınma Raporu, beşerî sermayeye ilişkin Birleşmiş Milletler üyesi ülkelere ait istatistikleri içermekte ve bu istatistiklerin kapsamı giderek zenginleştirilmektedir. Bu raporlarda araştırılan ve hakkında istatistik üretilen konular arasında eğitim, kadın-erkek eşitliği, sivil toplum, demokrasi, insan hakları, küreselleşme, kültürel özgürlükler, sağlık, çevre, göç gibi konular öne çıkmaktadır (UNDP, 2018).

Beşerî sermaye yatırımlarını, Birleşmiş Milletler Ekonomik İşler Departmanı emek faktörünün verimliliğini arttırmak için yapılan yatırımlar olarak tanımlamaktadır (Di Bartolo,1999). Beşerî sermayenin değerinin anlaşılabilmesi geleceğin işgücünün yeniden yapılanmasında kentsel ve ülkesel stratejilere ışık tutmaktadır. Bu noktada Dünya Ekonomik Forumu'nun yayınladığı Küresel Beşerî Sermaye Raporu'nun önemi büyüktür. Beşerî Sermaye Endeksi 130 ülkenin beşerî sermayesini 4 tematik boyutta (kapasite yani aldığı eğitim, bu eğitimin istihdama yansımaları, know-how ve işgücü dolaşımı) 0 (en kötü) ile 100 (en iyi) arasında derecelendirmektedir. Ayrıca beş farklı yaş grubunda ya da başka deyişle (0- 14), (15-24), (25-54), (55-64) ve (65 yaş ve üstü) olmak üzere beş nesilde değerlendirme imkânı sunmaktadır. Rapordan çıkan en genel sonuç insan kaynağına doğru yatırım yapan ülkelerin ilerleme sağladığı yönündedir.

Beşerî sermaye raporunda ele alınan temel değer sosyal ve ekonomik açıdan etki değeridir. Başka bir deyişle eğitim, sağlık ve yaşam kalitesi ölçütlerine ulaşabilme olanağına bakılmaktadır. Bu nedenle okuma-yazma ve okullaşma oranı, ortalama yaşam süresi ve kişi başına düşen satın alma gücünü anlayabilmek beşerî sermaye açısından durum tespitine yardımcı olmaktadır. Öyleyse kalkınma sürecini iyi yöneten bir kentte yaşayan bireylerin beşerî sermaye bakımından değerlendirilmesinde; o kentteki eğitim ve sağlık olanakları, hizmetlere erişimde dengeli dağılım ve kent ekonomisinin analizi gerekmektedir.

Kalkınmanın temelinde insanı alan anlayışla öncelikle kentlerin, bağlantılı olarak ülkelerin ilerleme aşamalarında hızlanabileceği düşünülmektedir. Beşerî sermaye gücünü eğitimden alır. Dolayısıyla beşerî sermayeyi nitelikli hale getirmek; eğitimde yapılan reformlar, harcamalar, ülkedeki her vatandaşın eşit bir şekilde

hak ettiği eğitimden faydalanabilmesini sağlamak gibi koşullarla, kısaca ülkenin eğitime verdiği önem ile doğru orantılıdır. Eğitim seviyesi yüksek olan bir ülkede bireylerin verimliliğinin yüksek olması iş bulma şanslarını arttırır; buna ilave olarak çalışma yaşamındaki pozisyonları ve becerileri artacağından aldıkları ücretler de yüksek olur. Bu durum işsizlik oranının azalması, ülkedeki refah seviyesinin yükselmesi, yoksulluğun azalması gibi sosyal ve ekonomik birçok olumlu gelişmeyi tıpkı bir domino etkisi gibi beraberinde getirir (Çeştepe ve Gençel, 2019). Parkin'e göre (2008) eğitilmiş bireyler marjinal sosyal yarar meydana getirirler. Çünkü eğitim seviyesi yüksek olan bireyler suç işleme eğilimleri az olan, başkalarının düşüncelerine saygı gösteren, sosyal ilişkileri gelişmiş olan insanlardır. Öyleyse eğitim, sadece eğitimi alan kişiye özel bir fayda sağlamakla kalmayıp toplumun geneli için de bir fayda meydana getirerek pozitif dışsallıklar sağlamaktadır.

Kentlerin kendilerini geliştirebilmesi, sunulabilecek istihdam olanaklarının optimum kullanımıyla

ilintilidir. Sürdürülebilir büyümeyi elde edebilmek, dünyayla rekabeti sağlayabilmek için kentsel ve bölgesel verilerin doğru analizi önemlidir. Kentsel yaşam kalitesi faktörleri boyutuyla bakıldığında; sorunsuz bir kentsel altyapı sunulması, erişilebilir ve çağa uyulanabilir kent planlama kararlarının toplumla paylaşılması kentlilerin o şehir yaşamına olan aidiyet ve inancını artırabilecektir. Kentsel kalkınma basamaklarını fiziksel, sosyal, ekonomik, teknolojik ve psikolojik olarak ele alırsak, tümünün kent yönetimleri tarafından kent planlama karar ve uygulamalarıyla ilişkili olduğu gözlemlenmektedir. Bu durumda geleceğe yönelik karar alma politika, hedef ve stratejilerini doğru belirleyen yerel yönetimlerin kentsel kalkınmaya olan katkıları olumlu olacaktır. Yerel ve merkezi yönetimin koordineli çalışmaları sonucu ülkesel eğitim, sağlık, ulaşım gibi kararların şehirlere yansıyan yatırımlarının kentlilere faydasının doğru organize edilmesi gereklidir. Beşerî sermayeye yapılacak yatırımların kentsel ve bireysel bazda etkileri Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1: Beşerî Sermaye Yatırımların Kentsel ve Bireysel Bazda Etkileri

Kent Düzeyinde Katkı	Kentliye Olan Katkı
<ul style="list-style-type: none"> • Kentsel Üretimde Artış • Kentsel Tüketimde Artış • İstihdam Olanaklarında Artış • Yerel Yönetim açısından vergi gelirinde artış • Kentsel girişimcilik açısından olumlu gelişme • Kentsel Fiziki Altyapıdaki iyileşme • Konut stoğunun iyileştirilmesi • Kentsel Güvenlik açısından olumlu gelişme • Sosyal Belediyecilik uygulamalarında artış • Elektronik Belediyecilik uygulamalarının gelişmesi • Yönetişim olanaklarının artışı 	<ul style="list-style-type: none"> • Bireysel Gelirin artması • İş olanaklarının artması • Firmalarda kurumsal tavrın artışı • Kentsel Yaşam Kalitesindeki artış • Kentsel girişimcilik açısından olumlu gelişme • Kentsel Fiziki Altyapıdaki iyileşme • Konut stoğunun iyileştirilmesi • Kentlilik bilincinde artış • Katılımcı tavrın gelişimi • E-belediye sayesinde yönetim&kentli diyalogunda artış

Beşerî sermaye üzerinde, dolayısıyla kalkınma üzerinde önemli bir role sahip olan eğitim düzeyinin ölçülmesi amacıyla birtakım ölçütler ön plana çıkmaktadır. Bir toplumun eğitim seviyesinin analizinde kullanılan ölçütleri ise; okuryazarlık oranı, okullaşma oranı, eğitim ve öğretime milli gelirden ayrılan pay, kurumlardaki öğretmen, öğrenci ve teknik eleman sayısı gibi ölçütler sıralamak mümkündür (Karagül, 2012: 93). Ekonomik kalkınmada eğitime yapılan yatırımların rolü ne kadar büyük ise, sağlık sektörüne yapılan yatırımların rolü de o kadar büyüktür. Çünkü sağlık, bireylerin daha iyi eğitilebilecek olmaları ve daha önemlisi sağlıklı bireylerin eğitilmesi durumunda eğitim yatırımlarından daha uzun süreli yararlanma imkânının doğacak olması, eğitimin yanında sağlığa da önem verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, eğitim ve sağlığın birbirini tamamladığı,

gerçeği ortaya çıkmaktadır (Taban ve Kar, 2004: 290).

Beşerî sermayenin sağlıksal ve eğitimsel olarak geliştirilmesi amacıyla yapılan harcamalar birer yatırım olarak görülmektedir. Bunun nedeni ise bu unsurlara yapılan harcamaların ilerleyen zamanlarda katkısının harcamaların çok çok üstünde olacağına düşünülmesidir. Bilindiği gibi beşerî sermayeye yapılan yatırımlar verimliliğin artırılmasında, istihdamın yükseltilmesinde, üretimin artırılmasında ve teknolojik ürünlerin kullanımlarının yaygınlaşmasında olumlu etki göstererek ülke ekonomisinin gelişmesine olanak sağlamaktadır (Yumuşak ve Kar, 2003: 1-2). Yılmaz ve Koyuncu (2019) beşerî sermayenin gelişmesinin ekonomik ilerlemeye olan katkılarından söz ederek; bilgi iletişim teknolojileri göstergeleri arasında

internet kullanıcıları sayısının beşerî sermaye üzerinde en büyük etkiye sahip olduğuna değinmektedir.

Beşerî sermayenin nitelikli hale getirilebilmesi için yapılan yatırımlar, harcamalar ve etkili eğitim sistemi gibi politikalar uzun vadede bir ülkenin lehine sonuçlar doğurur. Kentsel kalkınmanın sağlanabilmesindeki kriterlerin, beşerî sermayenin ele alınmasındaki faktörlerle örtüştüğü söylenebilir. Bu durum kentlerdeki beşerî sermayenin geliştirilmesine yönelik oluşturulacak adımların, kentsel paydaşlara katma değer olarak yansıyacağı sonucunu çıkartabilir. Sonuç olarak insanların eğitim olanaklarının artırılması, bunun istihdama yansiyabilmesi, üretimde teknolojik çağa uygun yöntem ve tekniklerin hayata geçirilmesi, kentlilerin buna entegrasyonunun sağlanması beşerî sermayenin nitelik ve niceliğini artıracaktır. Bu gücü doğru yönlendirebilecek kent yönetimleri ellerindeki cevheri kentlerine gerek ekonomik gerekse toplumsal açıdan ilerleme sağlayacak şekilde yönlendirebilir. Kentsel kalkınma stratejilerinin önemli adımlarından biri beşerî sermayeye verilen önemin daha fazla farkına varılmasıdır. İnsana yapılan yatırımın geleceğe yapılacak yatırım olduğu unutulmamalıdır.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Dünya ölçeğinde ülkelerin sınıflamasında gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmemiş ayrımının yapıldığı bilinmektedir. 21. Yüzyılda bu farkın oluşmasında bilgi iletişim teknolojilerine verilen önem, inovasyona olan yönelim ve beşerî sermayeye yapılan yatırımların etkisi yadsınamaz. Bilgiye erişimin kolaylığı arttıkça, bilgiyi kullanma yöntemlerinin yaşama yansımaları ön plana çıkmaktadır. İnsan unsurunun önemi de budur. Fiziki mekanlara anlam ve değer katan unsur insandır. Öyleyse insan-mekân ilişkisinde değer katma denklemi karşılıklıdır. Kentlerdeki işgücünün nitelik ve niceliğinin artırılabilmesi kentin pek çok açıdan güçlenmesini sağlayabilmektedir. Bu durumun doğru istihdam politikalarıyla desteklenmesi kentsel ekonomik kalkınmanın temellerini atabilir. Sadece eğitim almış kesime hizmet sağlamakla beşerî sermayenin desteklenmesi kısıtlanamaz. Dezavantajlı kesimin işgücüne katılması ve yaşam kalitelerinin güçlendirilebilmesi kentsel kalkınmanın aşamalarından biridir. Öyleyse kentlilerin çağın gereklerine uygun standartlarda yaşamasını sağlayabilecek kentsel kalkınma unsurları, beşerî sermayenin desteklenmesi kriterleri ile örtüşmektedir. Bu durumda beşerî sermaye

desteklendiğinde kentlerden başlayarak ülkesel çapta kalkınmanın sağlanabileceği düşünülebilir.

Bireylerin mutluluğu ülkelerin mutluluğu haline geldiğinde kalkınmanın işlerliği artabilmektedir. Beşerî sermaye açısından bakıldığında eğitimin okulla sınırlı olmadığı, yaşam boyu öğrenme kültürünün kentsel yaşamda yaygınlaştırılmasının önemi yerel yönetim hizmetlerine ve kent planlama politikalarına yansımalıdır. Yerel kalkınmanın lideri niteliğindeki kent yönetimlerinin hizmet yelpazelerinde sadece temel beklentileri değil; meslek edindirme ve kalkınma politikalarını da geliştirmesi gereklidir. Kentlerde beşerî sermayeye yapılan yatırımın getirisi ülkesel ve küresel bazda etkisini gösterecektir.

KAYNAKLAR

- Akça, H. (2015). Beşerî Sermaye Harcamaları: Türkiye’de Yaşanan Gelişmeler ve Sonuçlar Üzerine Bir İnceleme, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 33-57, <http://dergipark.gov.tr/ebd/issue/35966/403535>, (27.02.2019)
- Ali, H., & Jabeen, A. (2015). Effects of Education on Economic Growth: Evidence from Pakistan. *American Journal of Economics, Finance and Management*, 1(6), 579-585.
- Baş, K. (2004). Türkiye’de Zorunlu Eğitim Süresinin Arttırılmasının Sağlayacağı Kazançlar, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 59, Sayı: 3, s:21-42.
- Berber, M. (2006). İktisadi Büyüme ve Kalkınma, Trabzon: Derya Kitabevi
- Çeştepe, H., Gençel, H. (2019). Beşerî Sermaye ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye İçin Nedensellik Analizi, *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16) 139–146
- Di Bartolo, A. (1999). Human Capital Estimation through Structural Equation Models with some Categorical Observed Variables. *International Workshop on Correlated Data: Estimating Function Approach, Italy*, <https://core.ac.uk/download/pdf/6919765.pdf>, (07.05.2017)
- Dülgeroğlu, E. (2003). Kalkınma Ekonomisi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayını.
- Geray, U. (1991). Ekonomi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, No: 3633
- Han, E.; Kaya, A. (2008). Kalkınma Ekonomisi: Teori Ve Politika, Ankara: Nobel Kitap Dağıtım.
- Husz, M. (1998). Human Capital, Endogenous Growth, and Government Policy, Frankfurt am Main New York: Peter Lang Pub. Inc.
- Kar, M.; Ağır, H. (2003). Türkiye’de Beşerî Sermaye ve Ekonomik Büyüme: Nedensellik Testi, II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı, İzmir, ss.181-190.
- Kara, F. (2017). Beşerî Sermaye ve Ekonomik Kalkınma İlişkisi, Adnan Menderes Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Maliye ABD Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Karataş, M.; Çankaya, E. (2010). İktisadi Kalkınma Sürecinde Beşerî Sermayeye İlişkin Bir İnceleme. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (3), 29-55.

- Kılıç, C. (2017). Geleceğin İşlerine İşgücümüz Hazır mı? Milliyet Gazetesi, <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/cem-kilic/gelecegin-islerine-igucumuz-2525262/>, (25.09.2017)
- Kubaş, A. (2017). Trakya Bölgesinde Girişimcilik Ekosistemi ve Eğitimi, Social'Sciences'Research Journal, Volume-6, Issue-4
- Parkin, M. (2008). Parkin İktisat, Çev. Uzun, Ö., Demir, S., Güneş S. ve Sezgi, Ş. Ankara: Akademi Yayıncılık.
- Savaş, F.V. (1979). Kalkınma Ekonomisi, İstanbul: İ. İ. T. İ. A. Nihad Sayar Yardım Vakfı Yayınları, No:315/547
- Saygılı, Ş.; Cihan, C., (2006). Eğitim ve Sürdürülebilir Büyüme: Türkiye Deneyimi Riskler ve Fırsatlar, TÜSİAD Büyüme Stratejileri Dizisi No: 7, Yayın No: TÜSİAD-T/2006-06-420, İstanbul.
- Seyidoğlu, H. (2003). Uluslararası İktisat, 3. Baskı, İstanbul: Gizem Yayınları.
- Taban, S.; Kar, M. (2005). İktisadi Gelişmenin Temel Dinamikleri ve Kaynakları, İktisadi Kalkınmada Sosyal, Kültürel ve Siyasal Faktörlerin Rolü, Bursa: Ekin Kitabevi
- Tunç, M. (1998). Kalkınmada İnsan Sermayesi: İç Getiri Oranı Yaklaşımı ve Türkiye Uygulaması, Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt 13, Sayı 1, s:85.
- UNDP (2018). Birleşmiş Milletler İnsani Kalkınma Raporu, http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/human_development.html, (25.02.2019)
- WEF, (2017). World Economic Forum, The Global Human Capital Report-2017, http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Human_Capital_Report_2017.pdf, (25.02.2019)
- Yılmaz, R.; Koyuncu Yalçınkaya, J. (2019) Information and Communicaton Technologies and Human Capital Development: A Panel Data Analysis, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 60, 193-201
- Yumuşak, İ. G.; Kar, A. (2003). Nüfus Artış Hızının Düşürülmesi İktisadi Kalkınmayı Arttırmı? <http://www.elelebize.com/ekutuphane/ibrahimgur-anyumusak/nufuzartishisikalkinma.html>, (15.06.2015)